

Министерство Здравоохранения Республики Узбекистан
Министерство высшего и среднего специального образования Республики
Узбекистан

Самаркандский государственный медицинский институт Кафедра
педагогики и психологии

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ЛИНГВОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
РАЗВИТИЯ, ФОРМИРОВАНИЯ И УСТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ ВРАЧА

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции

(Самарканд, 5 мая 2021 г.) Под ред. РИЗАЕВА Ж.А.

Самарканд - 2021

**«Педагогические и психолингвистические особенности развития,
формирования и становления личности врача»**

Аҳмадова З.Ш. АЛИШЕР НАВОЙНИНГ ТАРИХНАВИСЛИК ФАОЛИЯТИ	122
Бекмиров Т.Р., Нурматов А.Н. ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ ТАЛАБАЛАРИНИ ЎҚИТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	123
Бекмиров Т.Р. ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ ТАЪЛИМ ОЛИШ ЖАРАЁНИДА ЎҚУВ МОТИВАЦИЯСИНИНГ АҲАМИЯТИ	124
Бахриева Н.А. МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ	125
Бозорова Р.Ш. ТАЪЛИМ – ТАРБИЯНИНГ МАЗМУНИ ВА САМАРДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИ	126
Бозорова Р.Ш. МЕҲР - АХЛОҚИЙ МУНОСАБАТ ВА ТАРБИЯ МЕЗОНИ	127
Ваҳабов М.Т. ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ЖАҲОН МАЪНАВИЙ ҲАЁТИДАГИ ТЕНДЕНЦИЯЛАР ТАҲЛИЛИ ҲАМДА ТАРҒИБОТ ВА ТАШВИҚОТ МАСАЛАЛАРИ	128
Джамалдинова Ш.О. МУАММОЛИ ТАЪЛИМДА ПЕДАГОГНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИЛИГИ ДАРАЖАСИ	129
Джамалдинова Ш.О. МУАММОЛИ ЎҚИТИШ КЕЧИМИНИНГ МИЛЛИЙ ТАРБИЯШУНОСЛИК ИЛМИДАГИ ЎРНИ ВА РОЛИ	130
Даминов А.С. БУХОРО АМИРЛИГИДА РУС ЭЛЧИХОНАСИНИНГ ҚУРИЛИШИ ТАРИХИГА ДОИР ЁЗИШМАЛАР	131
Дустов Ж. БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ КАСБИЙ ИЖТИМОЙЛАШТИРИШ ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШНИНГ ЎЗАРО АЛОҚАДОРЛИГИ	133
Жўракулова Б.Т., Разыкова К.У. ЎҚИТУВЧИ ФАОЛИЯТИ ҚИРРАЛАРИ	133
Жабборова О.М., Бахтиёрова С.Э. БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИНИ ИЖТИМОЙЛАШТИРИШ ТИЗИМИ	135
Жабборова О.М. БОШЛАНГИЧ ТАЪЛИМДА ТИББИЙ-ПЕДАГОГИК ХИЗМАТ	136
Жалолова Д.С. ОТМ МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ КАСБИЙ-ИЖОДКОРЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ	137
Жалолова Д.С. БЎЛАЖАК ТАРБИЯЧИЛАРНИНГ КАСБИЙ-ИЖОДКОРЛИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИ	137
Ибраимов Х.И. ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ТИЗИМИДА ИНСОНПАРВАРЛИК ПАРАДИГМАСИНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ЗАРУРАТИ	138
Ибрагимов А. КОГНИТИВ КОМПЕТЕНТЛИЛИК – ПЕДАГОГНИНГ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛИГИНИНГ ОМИЛИ СИФАТИДА	139

**«Педагогические и психолингвистические особенности развития,
формирования и становления личности врача»**

холда яхши натижага эриша олмайди.

Шу билан бир қаторда талабаларни билим эгаллашларида ижтимоий ҳолатлар ва таҳсил олинаётган гуруҳнинг ҳам маълум даражада таъсири бўлиб, буни аниқлаш мақсадида «Талабаларнинг гуруҳдаги фаоллигини аниқловчи ижтимоий-психологик сўровнома» орқали таҳлил қилинди. Бунинг учун тадқиқотнинг натижаларини янада ишончли бўлиши мақсадида саволноманинг икки хил варианты ишлаб чиқилди ва биринчи вариант саволнома 20 та қисман таркиб топиб, 1-2-3 босқич талабаларининг турли факультетларидан 342 нафари иштирок этишди.

Уни амалга ошириш борасида олинган натижалардан гуруҳнинг билимларни ўзлаштиришга таъсири, фаол талабанинг таълим жараёнидаги тенгдошларига таъсири, гуруҳ аъзоларининг фанларни ўзлаштиришдаги ўзаро ҳамжиҳатлиги, уларнинг гуруҳнинг умумий мавқенини кадрлашдаги курашувчанликлари, гуруҳда талабаларнинг билимларни ўзлаштиришда ўзаро қўллаб-қувватлаш анъанаси, ўқитувчиларнинг талабаларни ўзлаштиришдаги таъсири ва улар талабаларнинг фанларни ўзлаштириш жараёнида қўллаб-қувватлашлари, уларнинг ўзаро ҳамкорлиги ва ёрдам кўрсатиш гуруҳининг ташкил этилишининг аҳамияти юқори даража эканлиги аниқланildi. Лекин талабаларнинг фанларни ўзлаштиришда бир-бирига нисбатан эътиборсизлиги паст эканлиги ҳам кузатилди.

Шу билан бир қаторда талабанинг касбий шаклланиши учун гуруҳнинг таъсири жуда юқори ва юқори даражада эканлиги маълум бўлди. Бу ўз навбатида бўлажак шифокорнинг шахс сифатида камол топишида албатта ўз самарасини бермай қолмайди.

Саволномадан таълим олиш жараёнида оиладаги муҳит ва ота-оналарнинг таъсири сезиларли даражадалиги ҳам аниқланildi. Айниқса, олий маълумотли бўлган ота-оналарнинг ўз фарзандларини билим олиш жараёни билан қизиқишлари ва уларни мунтазам равишда назорат қилиб туришлари таълим самарадорлигини ошириш ва фаоллаштиришга қўшган хиссаларидан далолат беради.

Тадқиқотдан гуруҳдаги яхши ўзлаштирилмайдиган талабаларнинг ўқув жараёнига таъсири, уларнинг ўқишга бўлган қизиқишлари бошқа тенгдошлариникидан қанчалик фарқ қилиши ва гуруҳдаги илғор талабаларнинг ўз навбатида қолоқ талабаларга таъсири етарли даражада эмаслиги ҳам кузатилди.

Хулоса қилиб шуни айтиш жоизки, тиббиёт институти талабаларининг билим олишга нисбатан бўлган мотивлари ўртача даражада ривожланганлиги маълум бўлди. Шунинг учун педагоглар ўқув фаолияти мотивациясига алоҳида эътиборларини қаратишлари, ёш авлодни келажакда яхши касб эгаллари бўлиб, давлатимиз ва жамиятимизга фойда келтирадиган авлод сифатида камол топишида барчамиз ўз хиссамизни қўшишимиз керак.

**МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ**

Баҳриева Н.А.

Бухоро давлат университети, Бухоро, Ўзбекистон

Кириш. Болаларни маънавий-ахлоқий тарбиялашни айнан уларни ижтимоий-ҳиссий ривожлантиришдан бошлаш зарур. Замонавий мактабгача таълим ва тарбия амалиёти кўрсатишчи, мулоқотни самарали ташкил этиш умумий шаклда амалга оширилсада, бироқ, у бошқарилмайди ва маълум даражада мавҳумлик касб этади. Мулоқотни такомиллаштириш бўйича махсус дастурларнинг мавжуд эмаслиги болалар билан коммуникатив вазифаларни ечишда маълум тўсиқларга сабаб бўлади. Шу муносабат билан ишлаб чиқиладиган дастур ва методика асосида машғулотларни ташкил этиш орқали болаларни ижтимоий-ҳиссий ривожлантириш имкониятлари кенгайди.

Тадқиқот методлари. Мактабгача ёшдаги болаларнинг ижтимоий-ҳиссий ривожланганлигини диагностика қилишда сўровнома, суҳбат, кузатиш методларидан фойдаландик ва боланинг шахслараро муносабатлар соҳасини, унинг оиладаги муносабатларини

**«Педагогические и психолингвистические особенности развития,
формирования и становления личности врача»**

идрок этишини Рене Жиллинг болалар проектив тести орқали ўргандик.

Натижалар. Мактабгача таълим ташкилотларида гуруҳ шароитида ҳар бир бола билан индивидуаллашган тарзда ташкил этиладиган таълим-тарбия жараёнида уларни ижтимоий-ҳиссий ривожлантириш мақсадида дастур тайёрлашга эришдик. Дастур мактабгача ёшдаги (6-7 ёш) болалар билан ташкил этиладиган машғулотларни ўзи ичига қамраб олган бўлиб, “Илк қадам” давлат дастури ҳамда мактабгача ёшдаги болаларни ривожлантириш бўйича “Давлат талаблари”га биноан: “Мен-концепция”, “Ҳиссий ривожланиш” ва “Ижтимоийлашув” йўналишларига асосланган ҳолда тайёрланди.

Тадқиқот натижаларига кўра, болалар мулоқотда вербал ва новербал воситалардан фойдаланади, бироқ, мулоқотнинг мазмуни ва технологик жиҳати уларда анча пастлиги маълум бўлди. Бошқаларнинг эмоционал ҳолатини англаш ва шунга кўра мулоқотни ташкил этиш эмоционал интеллектнинг муҳим белгиси сифатида аҳамиятли бўлиб, ижтимоий-ҳиссий ривожланишда муҳим аҳамият касб этади. Эксперимент натижаларига кўра, мактабгача ёшдаги болаларнинг хавотирланиш даражаси анча паст бўлиб, асосан уларнинг маълум фаолиятга нисбатан шакланган тасавурлари доирасида намоён бўлди. Катта мактабгача ёшдаги болаларнинг ривожланиши ўзида эмоциялар ривожланиши билан боғлиқ чуқур, яхлит жараёни акс эттириши, эмоциялар умумий ривожланишда муҳим ўрин тутishi маълум бўлди. Эмоциялар боланинг ўқишидаги самарадорликни аниқлаштиришда, боланинг ижодий, меҳнат, ўқув фаолияти ва тенгдошлари билан ўзаро муносабатларини ташкил этишида иштирок этиши кузатилди.

Махсус машғулотлар якунида мактабгача ёш даврида ҳиссиётларнинг барқарорлиги янада кучайди, улар анча чуқур, анланган ва умумлашган характер касб эта бошлади, болада ўзининг эмоционал реакцияларини назорат қилиш малакалари жадал шакллана бошлади. Янги, олий, яъни ахлоқий, эстетик, билишга қаратилган ҳиссиётлар пайдо бўлди. Бу ёш даврида бола нафақат ўзининг симпатия/антипатиясини, балки ҳамдарддигини, бағрикенглик ва назокатини, яқинларига нисбатан муҳаббатини, гуруҳ ва уят каби ҳиссий ҳолатларини ҳам кўрсатиш имкониятлари кенгайганлиги кузатилди.

Хулоса. Мактабгача ёшдаги боланинг эмоционал соҳаси амалий фаолият жараёнида, инсонлар, предметли олам билан ўзаро таъсир жараёнида шаклланади ва ўзгариб боради, кейинчалик, шу асосда ўзига хос психик фаолият – эмоционал хаёл пайдо бўлади. У ўзида аффектив ва когнитив жараёнлар яхлитлигини, яъни, аффект ва интеллект бирлигини намоён этади. Ҳиссиётлар мактабгача катта ёш гуруҳи даври охирида боланинг хулқ-атвори ва ҳатти-ҳаракатлари мотивига айланади. Албатта, таълим-тарбия жараёнида ушбу педагогик-психологик жиҳатларга эътибор қаратган ҳолда ишни ташкил этиш ижобий натижаларга олиб келади ва болаларнинг ижтимоий-ҳиссий ривожланишига ҳисса қўшади.

**ТАЪЛИМ – ТАРБИЯНИНГ МАЗМУНИ ВА САМАРДОРЛИГИНИ
ОШИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИ**

Бозорова Р.Ш.

*Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти
Бухоро филиали, Бухоро, Ўзбекистон*

Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий-педагогик шароитига мослашган таълим технологияларини яратиш ва уларни таълим-тарбия амалиётида қўллаш бугунги куннинг долзарб вазифасидир.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримов “Тарихий хотирасиз – келажак йўқ” асарида комил инсон уни тарбиялаш ҳақида аниқ таъриф берган. “Комил инсон деганда биз, энг аввало, онги юксак, мустақил фикрлай оладиган, ўз хулқ-атвори билан ўзгаларга ибрат бўла оладиган, билимли, маърифатли кишиларни тушунамиз”.

Комил инсонни тарбиялаш таълим муассасалари олдидаги муҳим вазифадир. Бу вазифани муваффақиятли амалга ошириш замонавий таълим технологияларидан фойдаланиш